

Característiques de la catalogació de l'arxiu personal de Joan Brossa

Glòria Bordons i Llorenç Mas
Fundació Joan Brossa

XIV Encuentro de ACAMFE
Cartagena, octubre de 2007

Introducció

Joan Brossa (1919-1998) va ser poeta en el sentit més ampli de la paraula. Ell, de fet, es considerava només poeta, per bé que la seva producció abastés la més àmplia gamma de gèneres. Va practicar la poesia tal com la coneixem habitualment, tant en les formes clàssiques (sonets, romanços, odes, sextines, etc.) com en el que ha estat anomenat "antipoesia", fins a un total de vuitanta-sis llibres. També va escriure prosas, tant de creació (les que podríem qualificar de prosa poètica i de vegades poema en prosa) com de circumstàncies (presentacions de llibres, d'exposicions, comentaris d'espectacles, reflexions sobre la seva mateixa poesia...), recollides en un total de quatre volums. Igualment, i de forma prou extensa, va conrear la producció teatral: més de tres-centes obres, entre peces de text, accions-espectacle, ballets, strip-teases, monòlegs de transformació, llibrets d'òpera, accions musicals...). Fins i tot va escometre el guió cinematogràfic, amb dues obres escrites 1949 que van ser realitzades uns quants anys després i altres dues que va escriure entre 1969 i 1970 en col·laboració amb el director Pere Portabella.

En el terreny més aviat plàstic, va realitzar nombrosos poemes visuals (alguns dels quals editats en serigrafia –uns cent trenta-cinc- però que formaven part de llibres unitaris –setanta-set, de diverses característiques i la majoria encara inèdits avui dia-); una setantena de cartells per a festes populars, actes reivindicatius, etc., que el convertiren en mestre de dissenyadors, tot i que Brossa no acceptava que l'anomenessin així; molts poemes objecte (uns cent vint-i-cinc), realitzats entre ens anys seixanta i noranta, que han estat exhibits a tot el món; uns vint-i-cinc instal·lacions; els poemes corporis o urbans (vint-i-un de permanents més tres d'efímers, iniciats l'any 1984 ran de l'encàrrec del «Poema transitable en tres parts» del Velòdrom d'Horta i en els quals va treballar fins a la mort. Fins i tot va concebre una sèrie de molinets de continuïtat per a una televisió.

Aquesta enorme obra és tan heterogènia com inclassificable, com el mateix Brossa va reconèixer en una entrevista de Carlos Vitale¹. Hom el sol incloure dins de l'avantguardisme perquè té com a referents les experimentacions dels surrealistes i dels dadaïstes, però no pot ser deixada de banda la gran influència

¹ Publicada en espanyol (traduïda per l'entrevistador) a Conca, *Menú* núm. 5 (1990). Reproduïda a BROSSA, Joan (1995). *Añafil* 2. Madrid: Huerga & Fierro, p. 117. En català roman inèdita.

que rebé de la tradició popular. Brossa és un dels poetes catalans de més projecció internacional (mercès sobretot a l'abast universal de la poesia visual; a Sudamèrica el tenen per un mestre indiscutible), tot i que únicament va escriure en català i que defensà la seva catalanitat a tota ultrança. Una altra indiscutible tret seu és el compromís social i polític, que el feu esdevenir un personatge incòmode en el seu temps. En definitiva, va ser un autèntic heterodox, un poeta que mai no s'adscrigué a cap doctrina preconcebuda ni va combregar amb les modes literàries del moment. Ell mateix va dir "... la meua obra ha tingut sempre el to experimental que acompanya l'evolució de l'art. M'he mogut, i em moc, en una línia alternativa a l'art oficial, que ens vols comparses a tots. Perquè, en definitiva, és ben cert que els qui fan la Història són els qui van en contra dels tòpics de la Història²". Un poeta, doncs, sempre atent als canvis del seu temps i al receptor al qual es dirigia.

L'arxiu personal de Joan Brossa: principals tipus de documents.

Joan Brossa era una persona que mai no llençava un paper. Tenia, segons es miri, un particular ordre o un particular desordre. Les fotos del seu estudi del carrer de Balma són famoses perquè mostren les piles de papers que tenia per terra. Quan un visitant s'apropava al seu escriptori, havia d'anar amb molt de compte de no remoure ni un sol retall de diari, perquè altrament s'arriscava a ser esbronat pel poeta.

Aquesta acumulació va provocar que l'estudi acabés sent massa incòmode per a treballar-hi, de manera que l'any 1987 el poeta es veié obligat a llogar un segon estudi. Però al cap de poc temps aquest estudi ja vessava de papers tant com el primer, i a sobre amb l'inconvenient que tenia diversos nivells amb les corresponents escales. A més, Brossa guardava a la sala principal una bona colla de balancins que els amics li havien anat regalant perquè sabien que li agradaven molt.

En vida del poeta, una petita inundació a l'àtic del carrer de Balma va provocar que força papers s'haguessin de llençar i que una bona colla de revistes haguessin de ser recollides a cops de pala. Tot i això, la quantitat de materials que s'hi acumulaven continuava sent ingent.

El desembre de 1998, pocs dies abans de fer vuitanta anys, Brossa va morir a causa d'un accident domèstic, precisament a les escales del segon estudi al carrer de Gènova. Atès que els dos estudis eren llogats, la seva companya els va haver de deixar de seguida perquè no podia fer-se càrrec de les despeses. Gràcies a Isidre Vallès, historiador de l'art i amic del poeta, i a Eloïsa Sendra, bibliotecària de l'Ajuntament de Barcelona, també amiga seva, que uns anys abans havia tingut cura de fer un inventari parcial de l'obra brossiana, tot el material va ser col·locat en capses i desat al magatzem d'un editor amic. Vallès va tenir la bona pensada de fer un petit croquis de l'espai que ara es desocupava, acompanyat d'un breu llistat de tot el material recollit.

L'any següent de la mort del poeta, es constituí la Fundació Joan Brossa i es posa en marxa amb escassíssims recursos. El material recopilat i desat va ser traslladat amb tota mena de dificultats a la seu de la Fundació. Com que l'espai

² De "Poesia en present", discurs pronunciat als Jocs Florals de Barcelona de 1985. Reproduït a BROSSA, Joan (1987). *Anafil*. Barcelona: Edicions 62, p. 201.

que es disposava era molt just, hom va prioritzar la catalogació de la **biblioteca personal** de Brossa, que constava d'uns sis mil volums. La feina s'endegà l'any 2002 mercès a un conveni amb la Fundació Privada Vila Casas i amb la col·laboració de la biblioteca de la Universitat de Barcelona i de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la mateixa universitat. A hores d'ara ja està acabada la catalogació de tots els volums, a excepció d'uns dos cents cinquanta llibres que requereixen ser restaurats. El catàleg de la biblioteca personal de Joan Brossa està integrat en el de la Universitat de Barcelona, i per tant pot ser consultat per Internet directament o a través del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya³. D'altra banda, el fons físic de la biblioteca personal està ubicat en un espai cedit per la Fundació Vila Casas (Espai Volart) i pot ser consultat en horari restringit. Pel que fa a les revistes de la col·lecció de Brossa, més de cinc mil, es troben tothora pendents de catalogació.

Tot aquest procés s'ha pogut desenvolupar a desgrat de les dificultats econòmiques i de personal, atès que la Fundació Vila Casas va interrompre la seva col·laboració i la va circumscriure a l'any 2002, limitant-se des d'aleshores a la cessió de l'espai físic. La Fundació Joan Brossa va continuar la tasca amb els seus migrats recursos i per tant amb un ritme molt lent.

Quant a l'**arxiu personal**, els treballs de catalogació van ser iniciats el 2003 gràcies a un petit ajut anual de la Direcció General de Archivos y Bibliotecas del Ministerio de Cultura, que fins ara continua. Tal com exposem seguidament, les dificultats són nombroses, però la riquesa de l'arxiu i la fragilitat del material ens apressen a avançar el més ràpid possible. La catalogació es realitza mitjançant un sistema de gestió de base de dades, el programa informàtic Inmagic DB/TextWorks, amb els següents objectius bàsics:

- Crear una eina documental, la base de dades, que forneixi una informació molt precisa i detallada del fons.
- Fins allà on sigui possible, facilitar a l'investigador la identificació dels documents que satisfacin les seves necessitats d'informació, i això com a pas previ a la consulta física del fons. D'aquesta manera el fons resta ben protegit -en gran part es troba en un estat de conservació molt precari- i alhora accessible per Internet (cal tenir en compte que molts dels investigadors resideixen lluny de Barcelona; entre els actuals, al Brasil, a Anglaterra o a França).

Atesa la varietat i complexitat del material brossià, vam establir un quadre de classificació basat fonamentalment en la tipologia dels documents del fons, els principals grups del qual són els següents:

1. Obra artística i literària manuscrita (poesia literària, poesia visual, poesia escènica, prosa, guions de cinema...): esborranys i versions definitives.
2. Documentació produïda durant el procés de preparació de les edicions (sumaris de poemes, galerades, etc.).
3. Facsímils.
4. Obra plàstica (obra gràfica, objectes i instal·lacions).
5. Traduccions d'obres literàries.
6. Correspondència.
7. Fullets i petits catàlegs.

³ www.cbuc.cat

8. Aspectes biogràfics i de recepció de l'obra (biografies, cronologia, entrevistes, etc.).
9. Articles y premsa en general.
10. Fotografies.
11. Administració (factures, rebuts, comptes...).
12. Participació política i social (adhesió a manifestos, campanyes, participació en associacions...).

Com que vam optar per una descripció molt detallada de tot el fons documental, el més minuciosa possible, d'antuvi vam establir les següents pautes de treball:

- Catalogació full per full.
- Lectura acurada de cada full a fi de practicar-hi un buidat exhaustiu dels noms mencionats -persones i entitats- i així establir un control d'autoritats.
- Descripció resumida del contingut (poemes, peces de teatre, textos en prosa, esborranys de cartes...) així com els diferents usos del paper de suport (més endavant il·lustrarem les múltiples formes de reutilització que hem trobat en els papers del fons).
- Si es tracta d'un ítem de caràcter literari, identificació del material inèdit, identificació de les diverses versions de cadascuna de les obres i identificació de documents presumiblement relacionats amb cadascuna de les obres (aquest punt, d'especial complexitat, el tractarem més endavant).

Principals dificultats

1. *Ordre de la documentació*

Tal com ja hem indicat, el fons documental va ser recollit de manera precipitada i col·locat en unes capses dins de cada una de les quals s'hi apilaven materials d'allò més divers. Dues circumstàncies van complicar encara el desordre: una, que la persona que havia participat de la recuperació i que coneixia alguna cosa de l'estat del fons, l'Isidre Vallès, va morir; l'altra, que ran de la gran exposició antològica de la Fundació Miró l'any 2001 es va procedir a localitzar determinades peces interessants per a ser exhibides, però regirant les capses de manera indiscriminada i així descol·locant, barrejant i dispersant encara més la documentació. Per tot això, després de considerar que una part significativa de l'ordre inicial (donat cas que mai hagués existit) s'havia perdut sense remei, el catalogador va proposar un quadre de classificació, tal com ja hem indicat, basat primordialment en la tipologia de cada document. A desgrat d'això, a mida que s'anava analitzant el contingut de cada capsa i hi apareixia un cert ordre susceptible de ser considerat significatiu (per exemple, un conjunt de retalls de diari amb temàtica relacionada, o petits catàlegs i fullets sobre cinema), procedirem a registrar-ho en un camp intern de la base de dades.

2. *Estat de conservació*

La manera que Brossa tenia de produir i d'arxivar la documentació no era precisament la més adient per a assegurar-ne una bona conservació. Pel que fa

als manuscrits literaris o als esborranys de caràcter divers, habitualment escrivia a llapis sobre el primer paper que tenia a mà, fos del tipus que fos, amb la qual cosa és francament difícil de llegir el seu traç, sobretot quan els papers estan mig esquinçats. Un cas encara més greu és el de la poesia visual: sovint utilitzava materials metàl·lics (agulles, claus, clips...) de manera que amb el pas del temps una gran taca de rovell no només ha malmès el document, sinó que ha traspasat als documents contigus.

A això hem d'afegir els efectes de la inundació de l'estudi del carrer de Balmes els anys noranta, la pols acumulada durant anys i anys sobre les piles de documents posats directament sobre el terra i la barreja de tipus de paper per ordre de caiguda. Per exemple, el fet d'estar en contacte amb altres papers d'un alt grau d'acidesa, cas dels retalls de diari, ha provocat que força documents presentin un greu procés de deteriorament.

De tot això es desprèn que un nombre important de fragments de manuscrits o de documents en general estiguin estripats, foradats o malmesos. Econòmicament no tenim possibilitats de restaurar aquest tipus de materials, i si no trobem la manera de posar-hi un remei ràpid i eficaç, aviat no hi haurà possibilitat de salvació d'aquesta significativa part de l'arxiu.

3. Reutilització de documents.

Brossa fou un autor que malvisqué durant molts anys. Com que no tenia altre ofici que l'escassament remunerat de poeta, procurava gastar el mínim possible. Era una persona que vivia en la més absoluta modèstia i, com que no comprava gairebé res, desconeixia el valor de les coses. Per a la seva feina només necessitava llapis i paper, i pel que fa a aquesta primera matèria, s'assortia del primer que tenia a mà. Podríem dir "reciclava" abans que el mot "reciclar" fos inventat.

És degut a això que a l'arxiu personal de Brossa trobem moltíssima documentació sobre paper reutilitzat. Bàsicament s'hi distingeixen dues categories: l'aprofitament de papers que contenen escrits anteriors d'ell mateix i de la reutilització documents de procedència aliena.

Entre els primers és freqüent trobar-hi poemes que el mateix Brossa havia descartat més tard, primeres versions de textos teatrals, esborranys de cartes, textos mecanografiats i especialment galerades (una gran part del paper amb les galerades dels sis volums de la seva poesia escènica completa està reaprofitat, de manera que els fulls d'aquestes galerades es troben dispersos entre els manuscrits de tota mena d'obres). Cal dir, a més, que Brossa era un escriptor molt rigorós, que repetia i repetia una mateixa obra amb diversos estris (primer a llapis, després amb ploma o bolígraf, a màquina quan ja la donava per més o menys definitiva, i finalment un altre cop a llapis les correccions sobre el mecanografiat. Per força, doncs, produïa molt de material per a "reciclar".

Naturalment, la reutilització comporta moltes dificultats per al catalogador, el qual es veu obligat a registrar el *recto*, el *verso* i els marges d'un mateix document, sovint tres o més textos d'igual importància. Un cas curiós és el del reaprofitament d'un paper on Brossa havia copiat el "Llanto por la muerte de Ignacio Sánchez Mejías" de Federico García Lorca i en el que va escriure la versió definitiva d'un poema dels *Sonets de Caruixa* de 1949. Òbviament el catalogador

ha de registrar que el un mateix suport hi ha l'original d'una de les obres capitals de Brossa i una referència al seu interès pel poeta granadí.

Pel que fa a la reutilització de materials aliens, la llista seria inacabable: llibres (un cas significatiu: una novel·la titulada "Mister Wu"⁴, de la qual Brossa no només va extreure el seu nom artístic de quan actuava de prestidigitador afeccionat⁵, sinó que presenta tots els marges i espais en blanc escrits amb pràctiques poètiques), revistes, diaris, targetes d'invitació, cartes –fins i tot personals–, sobres... És curiós el reaprofitament dels fulls on la tia del poeta, Montserrat Prats Cuervo havia fet pràctiques de mecanografia.

Tot aquest reciclatge fa que la catalogació del fons documental Joan Brossa sigui particularment complicada: perquè no sempre és fàcil *interpretar* tot el que un manuscrit conté, és a dir, discriminar què hi ha de destinat a una obra concreta d'allò escrit per a usos anteriors descartats o no, especialment –cas freqüent– si aquests textos no estan tatxats. A més, la necessitat de recuperar en el catàleg tot i cada un dels usos que un mateix suport ha tingut, imposa establir una complexa xarxa de relacions entre registres de la base de dades mitjançant notes.

4. Relacions entre documents

Una altra qüestió, doncs, que presenta força dificultats a l'hora de catalogar és la relació entre documents. Com que l'obra de Brossa és tan nombrosa com variada, és gairebé impossible retenir a la memòria els milers i milers de poemes escrits i visuals que va produir. És factible establir relacions entre documents quan els ítems ja han estat introduïts a la base de dades, però encara hi ha molt de material pendent de catalogació i per tant, ara per ara, la major part de les relacions només es poden establir mitjançant recurs a la bona memòria d'algu.

Hi ha diversos tipus de relació entre documents. En citarem les més rellevants:

- Entre **un full reutilitzat i un document ja catalogat**. Per exemple, entre un poema definitiu que ja ha estat introduït a la base de dades i una primera versió que ha estat trobada en un paper reutilitzat.
- Entre **documents literaris o visuals amb elements comuns**. Per exemple, entre dos poemes que en les seves versions preliminars comparteixen determinats versos. Aquest és un cas molt freqüent. De vegades ens ha visitat algun amic o conegut de Brossa per a aportar-nos un poema dedicat, convençut que es tractava d'un inèdit i amb voluntat de fer-nos-en donació. Un cop consultada la base de dades en construcció, hem constatat que determinats fragments d'aquest poema formaven part de poemes anteriors, i que la "novetat" d'aquest poema consistia només en reordenació de versos i en la dedicatòria. A més, pensem que la peculiar manera de treballar de Brossa, que consistia en successives rectificacions i transcripcions d'un paper a un altre, podien afavorir aquest tipus de repeticions. De fet, n'hem pogut observar entre poemes ja editats. Un altre aspecte interessant és el dels dibuixos preparatoris dels poemes visuals, com ara els esbossos del llibre *Sèrie de poemes* de 1960,

⁴ OWEN, H (1928ca). *Mister Wu*. Barcelona: La novela semanal cinematogràfica.

⁵ cf. PERMANYER L. *Brossa x Brossa. Records*. Barcelona: La Campana, p. 61.

els quals han estat localitzats en l'ús anterior d'alguns fulls del manuscrit del llibre de poemes literaris *Cau de poemes* del mateix any.

- Entre les **diverses versions d'un document literari i la traducció** del mateix document. Efectivament, han estat trobades traduccions bastant antigues (anys cinquanta) de l'obra de Brossa al francès, a l'anglès i al suec. En alguns casos ha estat senzill identificar el traductor i la corresponent publicació, però en altres no hem aconseguit identificar ni l'autor de la traducció ni de quina obra original es tracta. Fins i tot, de vegades, després d'haver examinat curosament la traducció d'una obra fins ara desconeguda i d'haver-ne establert la relació amb determinats fragments en català que el poeta havia descartat, hem deduït l'existència d'alguna obra inèdita que encara hem de localitzar o que potser no localitzarem mai.
- Finalment, entre **un document literari concebut a partir de la transcripció d'un document aliè i el mateix document original** (una carta, un formulari, un anunci, una notícia de diari, etc.). Aquest és un cas ben típic en l'obra de Brossa i tan freqüent, que la catalogació esdevé una autèntica caixa de sorpreses. La concepció poètica de Brossa, especialment pel que fa al gènere anomenat "antipoesia" (que va practicar a partir del llibre *Em va fer Joan Brossa* de 1950), consistia en reflectir d'una manera directa la realitat en el poema. Precisament per això, aquesta realitat i les seves manifestacions gràfiques (documents periodístics, administratius, publicitaris...) arribaven a formar part del poema. Força crítics han destacat aquesta de construir els textos, talment com si es tractés d'*objets trouvés*⁶. Fins i tot, quan es tractava de notícies de diaris, el tramet enfosquit i la imitació d'una notícia real palesaven l'autenticitat del document. Ara bé, el que no sabem del cert és si el poeta havia conservat el de procedència. L'obsessió de Brossa per guardar-ho i per a aprofitar-ho tot fa que poc a poc anem localitzant els documents dels quals procedien els poemes d'aquest tipus. Tenim, per exemple, el cas d'un poema titulat "Gos", de *Els entra-i-surts del poeta* de 1969-1975, que es tracta d'una fitxa per a les dades de la vacunació del animal; doncs bé, l'obra ha pogut ser relacionada amb una carta d'una amiga de Brossa que, a petició del mateix poeta, li adjuntava la fitxa de vacunació del seu gos Iavoc. O bé el cas del poema titulat "Enquesta o la crisi dels versificadors", del llibre *La clau a la boca* de 1996, que de manera evident ha pogut ser relacionat amb una enquesta de satisfacció que un restaurant de Barcelona sotmetia a la consideració dels clients. Encara resulta més curiós poder relacionar la procedència dels materials que Brossa utilitzava per als *collages* d'alguns llibres de poesia visual. Només el coneixement a fons d'aquests llibres permet identificar-ne els elements de forma relativament fàcil: a l'arxiu va ser localitzat un antic catàleg (1926-1927) dels grans magatzems «El Siglo» del qual havia estat retallat el dibuix d'un determinat barret, precisament el que formava part del *collage* d'un poema visual realitzat l'any 1970! Tot i que aquest tipus de relacions siguin molt difícils d'establir, tenim la certesa que en el futur l'exhaustiva catalogació ha de permetre que els investigadors coneguin en profunditat les fonts d'inspiració d'aquests poemes de Brossa.

⁶ Cf. COMBALIA, V. (2001). "Joan Brossa a l'avantguarda internacional" a GUERRERO M. (ed.) *Joan Brossa o la revolta poètica*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Fundació Joan Brossa i Fundació Joan Miró, p. 166-169.

5. *Altres dificultats*

A tot això cal afegir altres problemes derivats de la personalíssima manera de treballar de Brossa o del seu peculiar món:

- Per tal de distingir i documentar les entitats i l'amplíssim nombre de persones que Brossa va freqüentar al llarg de la seva vida, vam decidir crear un **control d'autoritats** a partir dels noms que apareixen citats en el fons. És a dir, sempre que això sigui possible, documentem el nom amb l'any i la circumstància que el poeta va establir contacte amb la persona o entitat. Tanmateix, tret d'algunes determinades referències que puguin aparèixer en la bibliografia de i sobre Brossa, en aquests casos les úniques fonts són els testimonis orals de la companya de poeta o d'alguns amics. Pel que fa a relacions que es remunten als anys quaranta o cinquanta o fins i tot abans, no és gens fàcil establir-ne els detalls a causa de les naturals falles de memòria de les persones que ens podrien facilitar aquestes informacions. És urgent, doncs, avançar en aquesta línia de treball no només per a un millor coneixement del poeta i de la seva obra, sinó també per a reconstrucció d'una part de la vida cultural i social de la Barcelona d'aquells anys ja llunyans.
- La **datació dels documents literaris** també presenta dificultats, i per causes diverses. Primer, perquè Brossa només posava data a la versió inicial, de manera que els manuscrits posteriors que correspondrien a revisions o a noves versions de l'obra duen la data de la primera plasmació. Segon, perquè el poeta mai no parava de corregir, i les correccions poden ser molt posteriors a la data de l'escriptura de la primera versió. Com que les correccions mai no duen data, és gairebé impossible de situar-les en el temps. Tercer, per l'examen de la qualitat del paper i de la cal·ligrafia de l'autor, que naturalment va anar variant al llarg dels anys, hem de concloure que Brossa amb posterioritat indeterminada inseria fulls en els manuscrits originals. Sigui com sigui, les modificacions d'aquests manuscrits per a arribar a les versions definitives són molt difícils de datar.
- D'altra banda va ser establerta la necessitat de crear en la base de dades un camp específic per a la **relació de les diverses versions de cada document literari** catalogat (poema, prosa, teatre, etc.). Les referències de cada versió s'ordenen de més preliminar a menys preliminar, de manera que el darrer lloc correspon a la darrera versió coneguda del document. No sempre és fàcil establir aquest ordre: sovint, la descripció que se'n fa en el resum del registre no permet discernir quina és la primera i quina la darrera versió del document. D'altra banda, el catalogador aplicarà els seus coneixements i podrà fer les seves pròpies deduccions, però és evident que només una acurada recerca amb instruments filològics, diplomàtics i hermenèutics podrà dilucidar el procés de creació de l'obra definitiva. En aquests casos cal anar a l'arxiu i consultar físicament els manuscrits per a comparar-los i arribar a establir el seu ordre. Aquesta tasca és tan àrdua i difícil, que preveiem que encara passaran força anys fins es puguin realitzar edicions crítiques rigoroses de l'obra de Joan Brossa.
- La **inintel·ligibilitat dels documents** és un altre problema crucial. La cal·ligrafia de Brossa no és fàcilment desxifrabla, especial la del final de la seva vida a causa de l'edat. Efectivament, durant els anys noranta el traç del poeta es tornà cada cop menys segur. Les dificultats augmenten quan

es tracta d'esborranys que tenen caràcter de documents només per a ús personal, en els quals, precisament per això, Brossa no posava cap cura per a fer-se entenedor. Per a desxifrar aquest tipus de documents, per sort encara comptem amb les aportacions de la companya del poeta, molt familiaritzada amb la seva escriptura, i de la directora de l'arxiu, amiga i estudiosa del poeta des dels anys setanta. A més hi ha la perícia del catalogador, el qual després de quatre anys d'estar en contacte amb els documents de Brossa ja està avesat a la seva cal·ligrafia i és capaç de desxifrar la majoria d'escrits.

- La **integració de les diferents bases de dades en una d'única** és una tasca encara inacabada. Quan la Fundació va començar a funcionar l'any 2000 es va considerar prioritari catalogar les fotografies (més de vuit-centes) i els objectes personals (un centenar) de Brossa que estaven en poder de la mateixa Fundació. Gràcies a un parell de voluntaris, aquesta tasca fou efectuada mitjançant el sistema de gestió de base de dades relacionals Access, de Microsoft. L'any 2003, quan es va posar en marxa la catalogació dels manuscrits, es va optar pel sistema de gestió de bases de dades documentals Inmagic DB/TextWorks, molt més potent i adequat per a les dades d'un arxiu, i en conseqüència s'hi van exportar els registres efectuats en Access. Òbviament l'objectiu és disposar d'una única base de dades, però per a això cal modificar les estructures dels camps per tal de fer-les compatibles. El cas és que aquesta integració encara no s'ha dut a terme del tot, i això impedeix, per exemple, que les relacions -perfectament constatades- entre determinats esborranys o altre tipus de documents i els poemes objecte que en resultaren, no puguin ser introduïdes a la base de dades de l'arxiu.
- La **manca d'inventari d'alguns ítems per motius familiars i l'enormitat de la tasca** també obstaculitzen la catalogació en molts aspectes. Ens referim especialment a dos tipus de documents. En primer lloc, a la correspondència personal, només parcialment inventariada perquè la família del poeta va considerar que afectava de manera íntima moltes persones encara vives, i per això només havia de ser posada a l'abast de qui estigués molt vinculat a la Fundació. En segon lloc, als milers de retalls de diari, procedents de les famoses piles del terra dels estudis de Brossa, i que ocupen un total de quinze capses. Degut a la manca de personal i perquè va ser considerat quelcom de secundari (respecte als manuscrits de poesia literària, teatre, prosa o poesia visual), aquesta tasca encara no s'ha realitzat a fons i només han estat obertes algunes capses per a fer un resum molt general del que contenen. La feina per força ha de ser molt entretinguda, atès que cada capsa conté més de cent registres, entre retalls i papers de procedència diversa. Aparentment la documentació no té cap ordre cronològic ni temàtic (en una capsa s'ha trobat un exemplar del diari *Solidaridad Nacional* de 1945, que parlava del final de la II Guerra Mundial, a costat de diversos retalls de *La Vanguardia* dels anys setanta, la sèrie d'articles que Joan Fuster hi publicà sobre qüestions lingüístiques). L'estat dels documents és francament lamentable, precisament a causa d'haver estat guardats en aquest tipus de capses. Tanmateix el seu interès és enorme, com hem pogut constatar només amb un lleuger examen: es tracta o bé de fonts d'inspiració de poemes molt concrets (en la línia d'ús de les transcripcions que ja hem comentat) o bé d'una magnífica mostra d'allò que interessava a Brossa, des de la conquesta de l'espai (guardava totes les notícies referents al primer vol espacial o a la primera arribada de l'home a la

lluna) fins a autors literaris o plàstics de totes les èpoques, registres i nacionalitats.

- La **necessitat d'un coneixement profund i global de l'obra de Brossa per a poder establir relacions entre ítems** també és un obstacle a l'hora d'acollir el treball voluntari d'estudiants de doctorat. Tot i que Brossa ja és un autor de renom a nivell mundial, el coneixement que hom en té acostuma a ser superficial o parcial. Per a implicar-se profitosament en les tasques de l'arxiu no n'hi ha prou, ni de bon tros, amb coneixements de biblioteconomia i documentació: cal haver vist i llegit en profunditat tota l'obra de Brossa, cosa que no gens fàcil a causa de la quantitat de publicacions i de la dificultat per trobar-les. A més, cal conèixer mínimament el personatge, el seu entorn i els seus múltiples interessos i aficions. Finalment, val a dir que la unitat dins de la diversitat que presenta l'obra del poeta no és fàcilment copsada, i per exemple és freqüent que un estudiós de poesia visual gairebé desconegui l'obra literària. Per a escometre el fons brossià calen unes incursions tant en el camp de la literatura com en el de les arts contemporànies (inclosos el cinema, el teatre i la música) i fins i tot en la història recent, i l'excessiva compartimentació de les disciplines acadèmiques fa que molt pocs estudiants estiguin en condicions de realitzar-les.

Per tot això, la catalogació del fons documental de Joan Brossa és una tasca lenta i difícil. Hi influeixen el volum del treball a realitzar, el poc personal disponible, la manca de recursos econòmics i la mateixa complexitat de la labor. Esperem que en el curs dels propers anys la puguem anar enllestint, i que els investigadors d'arreu del món, que per sort cada dia són més nombrosos, tinguin accés a aquest univers apassionant que és l'obra del poeta.